

Vergaderjaar 2024–2025

26 643

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

Nr. 1334

**BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN
EN KONINKRIJKSRELATIES**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 mei 2025

Op 17 april jongstleden heeft het Adviescollege ICT-toetsing (AcICT) mij haar advies gestuurd over het programma Herbouw Digipoort. Hierbij stuur ik uw Kamer het AcICT-rapport met mijn reactie erop. Ik wil AcICT danken voor haar analyse en neem de bevindingen en adviezen uitermate serieus.

Ik licht eerst Digipoort en het programma Herbouw Digipoort toe. Daarna neem ik uw Kamer mee in mijn afwegingen en geef ik aan waar ik het advies wel en niet volg.

Digipoort is een generieke voorziening

Digipoort is een essentiële schakel binnen de digitale overheid. Het verzorgt veilige en betrouwbare digitale gegevensuitwisseling tussen ondernemers en overheidsorganisaties (hierna «afnemers») zoals Belastingdienst, UWV en Kamer van Koophandel (KVK) en voor e-facturatie met de rijksoverheid. Digipoort speelt een grote rol bij de voorgevulde aangifte van de Belastingdienst, bij het verwerken van gegevens over zwangerschaps- en bevallingsuitkeringen voor werknemers via het UWV, bij digitale jaarrekeningen die ondernemers bij de KvK indienen en voor afhandeling van digitale facturen voor organisaties binnen het Rijk. Digipoort is een essentiële schakel binnen de digitale overheid waarmee organisaties kunnen voldoen aan wet- en regelgeving en processen voor burgers, bedrijven en overheden voortgang kunnen vinden.

Digipoort is onderdeel van de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI). Als generieke voorziening voert Digipoort taken uit die anders door meerdere afnemers uitgevoerd moeten worden. Hierdoor neemt de Digipoort extra complexiteit voor zijn rekening maar worden de afnemers ontlast. Hetzelfde geldt voor de kosten. Via generieke voorzieningen zoals

Digipoort voorkomen we dubbeling van functionaliteit voor de overheid als geheel.

Herbouw Digipoort

In 2021 is het programma Herbouw Digipoort gestart om te komen tot een toekomstvastе voorziening met rechtmatige contracten, lagere beheer-kosten en minder afhankelijkheid van leveranciers.

Midden 2025 zou de bouw en migratie afgerond worden. Dit bleek mede door vertragingen van de onderliggende infrastructuur niet haalbaar¹. Eind 2023 is de geplande oplevering bijgesteld naar 1 juli 2026². In december 2024 de migratie door alle betrokkenen herbevestigd. Op 3 februari 2025 is de eerste berichtstroom via de herbouwde Digipoort live gegaan op de infrastructuur van Logius.

Kern

Het Adviescollege stelt mij voor een uitdagende bestuurlijke afweging. Opvolgen van het advies betekent het stilleggen van een programma waarvan de afronding in zicht is en van een voorziening die enkele maanden geleden succesvol live is gegaan. Na ontvangst van het voorlopig concept van dit rapport heb ik daarom direct nader extern onderzoek ingesteld naar kosten en beheersbaarheid van de herbouwde Digipoort. Ook ben ik in gesprek gegaan met de publieke dienst-verleners over de wenselijkheid van deze gedeelde, generieke voorziening, over de consequenties van stilleggen en over alternatieven op de korte termijn. Gevoed door de uitkomsten van de onderzoeken en gesteund door de afnemers kan ik uw Kamer van een onderbouwde reactie voorzien. In conclusie is deze als volgt.

Na zorgvuldige afweging met betrokken partijen heb ik ervoor gekozen om langs de lijnen van het advies direct mitigerende maatregelen te treffen en om de toekomstverkenning voor gegevensuitwisseling te intensiveren, maar om het programma wel beheerst voort te zetten, omdat ik de risico's van beheerst stilleggen in deze fase van het programma te groot vind.

Conclusies en adviezen

Op 6 februari 2025 heb ik van AclCT een eerste versie van het advies ontvangen. Daarop heb ik KPMG gevraagd een financiële vergelijking tussen de oude en herbouwde Digipoort te bekijken en Software Improvement Group (SIG) heb ik gevraagd om de kwaliteit en complexiteit van de software te onderzoeken. Tegelijk ben ik met de afnemers in gesprek gegaan over het advies van AclCT. De resultaten heb ik gebruikt in mijn afwegingen hieronder.

AclCT trekt drie conclusies en verstrekt drie adviezen. Hieronder zal ik eerst op de conclusies en daarna de adviezen ingaan.

Conclusie A: Logius maakt de nieuwe Digipoort onnodig complex

Digipoort neemt functionaliteit voor zijn rekening welke anders decentraal bij meerdere afnemers belegd zou moeten worden. Daarmee is Digipoort

¹ Kamerstuk 26 643, nr. 928

² Ik heb geconstateerd dat op het Rijks ICT-dashboard in eerste instantie de planning zonder migraties is opgenomen, en vanaf 2023 met migraties, wat een vertekend beeld geeft. Dit zal bij een volgende update worden toegelicht.

complexer dan systemen die slechts een enkele afnemer of een enkel doel bedienen. Ondanks de hogere complexiteit oordeelt SIG positief over de software. «Digipoort is goed onderhoudbaar; architectuur is flexibel en schaalbaar» concludeert het rapport van SIG. Naar de maatstaven van SIG gaat het om een «klein systeem».

De zorgen van AclCT over de complexiteit zal meewegen bij mijn huidige en toekomstige besluitvorming. Zo heb ik dit onderwerp meteen met de afnemers besproken en zal ik zorgen dat complexiteitsreductie bij de toekomstverkenning voor gegevensuitwisseling extra aandacht krijgt.

Conclusie B: De beheersing van het programma is onvoldoende

Naar aanleiding van het eerdere advies over het IT fundament heb ik daar maatregelen voor genomen. Sinds begin 2024 is er een overlegstructuur ingericht om het opdrachtgevenschap een betere invulling te geven. Dit traject zal ik intensiveren, de toekomstverkenning voor gegevensuitwisseling zal ik versnellen en de sturing zal ik versterken, zoals onder advies 3 beschreven staat.

Conclusie C: De kans op verdere uitloop in tijd en geld is groot

Dit is een belangrijke conclusie. Daar wil ik het AclCT voor bedanken. Ik zal deze zwaar laten wegen in mijn besluitvorming.

Het onderzoek van SIG geeft aan dat het er op het gebied van de technische complexiteit goed uitziet. Financieel oordeelt KPMG dat «Logius met een afgebakende scope in gedachte, met volledigheid in kostensoorten en met gebruik van concrete assumpties, te begrijpen rekenformules en (destijds) beschikbare documentatie en data» een kostenvergelijking opgesteld heeft. Tegelijk beveelt KPMG aan om de kostenvergelijking op verschillende manieren te verbeteren. Dit sluit aan bij de conclusies en adviezen van AclCT. Voor de maatregelen verwijs ik naar mijn antwoord op advies 3.

De conclusies van AclCT komen terug in de adviezen waar ik hieronder op in zal gaan.

Advies 1: Leg het programma gecontroleerd stil

Het (tijdelijk) stilleggen van het programma heeft grote consequenties. De kosten van Digipoort zullen flink stijgen, er zijn extra investeringen nodig om de continuïteit van de oude Digipoort langer te garanderen, berichtstromen zullen op beide omgevingen beschikbaar moeten komen, afnemers verwachten problemen in hun primaire processen, afnemers moeten langer op (wettelijk noodzakelijke) functionaliteit wachten, de migratieplanning moet worden herijkt en ik zie extra risico's bij stilleggen op het gebied van technische schuld, contracten en kennisbehoud.

Op basis van de het advies van AclCT, de onderzoeken van KPMG en SIG en de gesprekken met de afnemers heb ik besloten om het programma met verscherpt toezicht beheerst af te ronden.

Advies 2: Onderzoek alternatieven en bepaal de richting voor het vervolg

Opdrachtgever, eigenaar, opdrachtnemer, afnemers en de Architectuurraad Digitale Overheid bespreken hoe complexiteit concreet beter beheersbaar kan worden gemaakt bij een generieke voorziening als Digipoort. Sturing op efficiëntie en kostenbewustzijn zal vergroot worden. Bij architectuurkeuzes en -beslissingen zal expliciet gekeken worden naar

complexiteitsreductie in Digipoort en het effect daarvan op de hele keten van de digitale overheid.

De gesprekken met afnemers en de externe onderzoeken zie ik als invulling van het tweede advies van AclCT. Verder intensiveer ik de al gestarte toekomst-verkenning voor gegevensuitwisseling³. Ik neem aanbevelingen van AclCT daarin over.

Advies 3: Versterk de sturing vanuit BZK

Ik ben het met AclCT eens dat de sturing door opdrachtgever en eigenaar op Logius als opdrachtnemer versterkt moet worden. Sinds het AclCT-advies over het IT fundament is een verbetertraject voor de sturing ingezet en zijn er al veel verbeteringen doorgevoerd.

Ik heb aan de eigenaar en opdrachtgever gevraagd om dit verder aan te scherpen en de verbeteracties uit het advies van AclCT en het KPMG rapport hierin mee te nemen. Hiermee geef ik invulling aan het derde advies van AclCT, namelijk om de sturing vanuit BZK op het programma te versterken.

Tot slot

Digipoort is een belangrijke schakel in de gegevensuitwisseling tussen bedrijven en overheidsorganisaties. Herbouw Digipoort zorgt dat dit mogelijk blijft met een toekomstvaste voorziening die afnemers nieuwe mogelijkheden biedt, zodat hun processen ondersteund blijven worden en zij kunnen blijven voldoen aan huidige en nieuwe wet- en regelgeving. Het beheerst voortzetten van Herbouw Digipoort met aanvullende maatregelen draagt hieraan bij.

Aan het eind van dit jaar zal ik u in een Verzamelbrief informeren over de voortgang van Herbouw Digipoort, tenzij er eerder aanleiding voor is.

Tenslotte wil ik AclCT nogmaals bedanken voor het advies en de prettig verlopen periode van onderzoek. Het advies heeft geleid tot de acties die ik in deze brief heb benoemd en goede, intensieve gesprekken tussen de betrokken partijen. Ik ben AclCT dankbaar voor de scherpte tijdens de onderzoeksperiode waardoor gaandeweg al verbeteringen aan het programma konden worden doorgevoerd.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
F.Z. Szabó

³ Zie GDI-programmeringsplan 2025, bijlage bij Kamerstuk 26 643, nr. 1261